

Vaikuttamisopas vanhempain- toimijoille

Suomen Vanhempainliitto

SISÄLLYSLUETTELO

Aluksi	3
Vanhempainyhdistys – vahva vaikuttaja	4
Vanhemmat lasten, nuorten ja perheiden asialla	4
Kuntavaikuttaminen	5
Paikallisen vaikuttamisen keinot	6
Perustele kantasi	7
Esimerkkejä vanhempainyhdistyksen vaikuttamiskohteista	8
Säästöt	8
Sisäilmaongelmat	8
Kouluverkkoselvitys	9
Vaikuttamissuunnitelma	10
Yhteinen tavoite ja päämäärä	10
Suunnitelma	10
Mihin vedotaan?	10
Osallistaminen ja yhteistyö	10
Keinot, resurssit ja oikea ajoitus	11
Suunnitelmasta toteutukseen	11
Viestintä	12
Työnjako, sisäinen viestintä ja media	13
Rakentavaa dialogia	13
Arviointi	14
Esimerkkejä paikallisen vaikuttamisen poluista	15
Koululakko	16
Suomessa on oppivelvollisuus, ei koulupakkoa	16
Lakkolaisen muistilista	17
Lasten kuuleminen	19
Lapsivaikutusten arviointi	20
Vanhemmat lapsia kuulemassa	21

Vaikuttaminen on ihmisten välistä vuorovaikutusta. Sitä tapahtuu kaiken aikaa arjen kohtaamisissa esimerkiksi vanhempien, opettajien ja päättäjien kesken. Rakentava keskustelu, omien näkökulmien esiin tuominen ja niiden perusteleminen ovat vaikuttamisen lähtökohdat. Kaiken tiedon ei tarvitse perustua akateemiseen tutkimukseen, myös kokemustieto on todellista.

Osallistumalla kansalaistoimintaan, voit vaikuttaa ja edistää muutosta parempaan eri rooleissa; verkoston jäsenenä, vapaaehtoisena, kouluttajana, työryhmissä tai luottamushenkilönä.

Vaikuttamistyö on jatkuvaa, pitkäjänteistä ja tavoitteellista, mutta onnistuessaan palkitsevaa ja kansalaisten hyvinvointia edistävää työtä. Usein vaikuttaminen mielletään vaikeiden ja negatiivisten asioiden muuttamiseksi. Parhaimmillaan se voi olla yhteisöllistä muutoksen tekemistä positiivisessa ja kehittävässä ilmapiirissä.

VANHEMPAINYHDISTYS – VAHVA VAIKUTTAJA

Vanhempainyhdistys on tärkeä vaikuttamiskanava paikallisissa kasvatusyhteisöissä (koulu ja päiväkoti) ja kunnissa. Yhdistys tuo esille vanhempien näkemyksiä opetusta ja kasvatusta koskevista kysymyksistä ja toimii lasten ja nuorten vanhemmille yhteistyön, vertaistuen ja vaikuttamisen foorumina. Vanhempainyhdistys tukee vanhempien sekä kasvatusyhteisön välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä, puolustaa lasten oikeutta terveelliseen ja turvalliseen oppimis- ja kasvu-ympäristöön sekä edistää heidän hyvinvointiaan.

Vanhempainyhdistyksen vaikuttamistoiminnan tulee olla jäsenneltyä, suunnitelmallista ja tavoitteellista. Vaikuttaminen ei ole vain vanhempainyhdistyksen hallituksen tehtävä. Myös jäsenet ja vanhemmat ovat toimijoita ja vaikuttajia.

Lainsäädäntömme tarjoaa kansalaisille ja yhteisöille laajat osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet. Päätöksenteko kunnissa ja valtion tasolla perustuu avoimeen demokratiaan, jossa kansalaisilla on laissa säädetty mahdollisuus tulla kuulluksi ja vaikuttaa päätöksentekoon. Myös perusopetuslaissa, varhaiskasvatuslaissa, varhaiskasvatussuunnitelman ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa vanhempien osallisuus on keskeinen osa koulujen ja päiväkotien toimintakulttuuria.

Vanhempien Barometri 2018 mukaan vanhempien osallisuus kouluissa keskittyy edelleen varainhankintaan. Vanhempien osallisuus koulussa ja koulun toiminnan kehittämisessä on edelleen vähäistä, vaikka se on uuden opetussuunnitelman tavoitteena. Vanhempien joukko on moninainen ja vanhempien toiveet olla mukana koulun toiminnassa vaihtelevat. Noin kolmasosa kyselyyn vastanneista vanhemmista haluaisi olla mukana kehittämässä koulun toimintaa.

Vanhemmat lasten, nuorten ja perheiden asialla

Paikallisesti vaikuttaminen on päiväkodin ja koulun arkeen, suunnitelmiin tai vaikkapa järjestyssääntöjen laatimiseen osallistumista. Vanhempainyhdistys voi tehdä aloitteita myös esimerkiksi liikenneturvallisuuden puolesta tai päiväkotij- ja koulurakennusten ja piha-alueiden kuntoon liittyvistä aiheista.

Perehdy ensin oman päiväkodin, koulun ja kunnan päätöksentekokäytäntöihin. Seuraa lapsia ja lapsiperheitä koskevaa päätöksentekoa, ja osallistu keskusteluun. Tee aktiivista ja rakentavaa yhteistyötä päättäjien ja muiden vaikuttajien kanssa. Kun havaitset epäkohtia, ota huolenaiheesi puheeksi, perustele kantasi ja tee ehdotuksia tai esityksiä epäkohtien korjaamiseksi. Tuo esille hyviä käytänteitä ja nosta esiin myös positiivisia asioita, kun huomaat hyvän.

Vaikuttajan muistilista

- Tuo omat ajatuksesi esiin
- Ota asioista selvää
- Vaikuta tärkeisiin valintoihin ja päätöksiin
- Tee yhteistyötä
- Käytä paikallistuntemustasi
- Perustele kantasi hyvin
- Käytä oikeuksiasi
- Toimi tilanteen mukaan
- Ehdota parempia osallistumisjärjestelmiä

(Ilvonen Anne, OK-opintokeskus, Miten vaikutan?
Kansalaistoimijan vaikuttamisopas, 2011)

KUNTAVAIKUTTAMINEN

Hyvä tapa tutustua kuntatason vaikuttamismahdollisuuksiin on perehtyä Kuntaliiton Valla-
kas- kuntalaisen vaikuttamisoppaaseen. Oman kunnan päätöksentekoon voit tutustua esi-
merkiksi kunnan verkkosivujen kautta.

Kuntien ylin päätäntävalta on kunnanvaltuustoilla, jotka yleisimmin nimittävät kunnanhalli-
tuksen. Lisäksi asioiden valmisteluun, kuulemiseen ja toimeenpanoa varten nimetään erilai-
sia lautakuntia, neuvostoja tai ryhmiä. Valtuusto valitaan joka neljäs vuosi kunnallisvaaleissa.
Luottamushenkilöstön lisäksi kunnalla työskentelee useita asiantuntijoita ja ammattilaisia,
joiden tehtävänä on valmistella esityksiä päätöksentekijöille ja toimeenpanna tehtyjä pää-
töksiä. Parhaimman vaikutuksen voi saada aikaiseksi hyvällä yhteisteistyöllä sekä viranomais-
ten että luottamushenkilöiden kanssa.

Lue myös: [Kuntakohtainen vanhempaintoiminta](#).

Paikallisen vaikuttamisen keinot

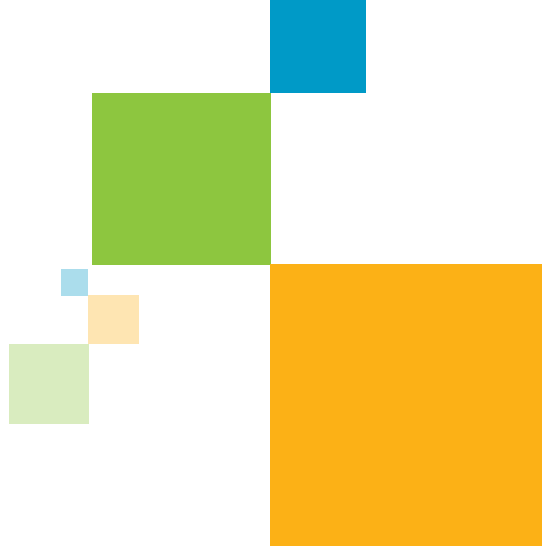
Vanhempainyhdistyksen voima on sen kokemusasiantuntijuudessa ja joukko-voimassa. Vanhempainyhdistys tuntee parhaiten oman alueen ja kasvatusyhteisön toiminnan sekä päätösten vaikutukset perheiden arkeen.

Vaikuttava vanhempainyhdistys:

- pitää yhteyttä koulun rehtoriin, henkilökuntaan ja oppilaskuntaan
- seuraa kunnassa valmisteilla olevia asioita (kaupunginhallituksen, lautakuntien ja valtuuston esityslistat ja pöytäkirjat, valtuustoryhmien verkkosivut, paikallislehdet, henkilöstöjärjestöjen tiedotteet)
- osallistuu koulun ja kunnan kyselyihin ja antaa palautetta
- kutsuu opettajia, rehtoreita, johtavia virkamiehiä sekä lautakuntien ja valtuustoryhmien edustajia yhdistyksen kokouksiin
- ottaa yhteyttä viranhaltijoihin sekä päättäjiin (viralliset ja epäviralliset yhteydenotot, lobbaaminen)
- rakentaa kumppanuutta viranhaltijoiden kanssa
- tukee, kannustaa, palkitsee ja huomioi onnistuneita päätöksiä
- viestii vaikuttamistyön etenemisestä ja sen tavoitteista muille vanhemmille ja yhteistyökumppaneille
- verkostoituu (oppilaskunta, muut vanhempainyhdistykset, neuvostot, nuorisovaltuusto, ammattiyhdistykset, asukasyhdistykset, harrasteryhmät)
- osallistuu kunnan kuulemistilaisuuksiin, kuntalaisraateihin, yhteistyöfoorumeihin, suunnittelu- ja muihin työryhmiin
- ehdottaa työryhmän perustamista asian valmistelua varten
- järjestää keskustelutilaisuuksia, neuvotteluita ja yhteisiä ideariihä
- kampanjoi ja järjestää erilaisia tempauksia
- laatii kyselyitä ja selvityksiä valmisteilla olevista asioista
- arvioi jo tehtyjen päätöksen vaikutuksia
- nostaa asioita julkiseen keskusteluun (sosiaalinen media, mielipidekirjoitukset, artikkelit, blogit, julkilausumat, lehdistötiedote, verkkojulkisuus, lähetystöt, mielenilmaukset, torikampanjointi)
- laatii adresseja ja vetoamuksia
- kirjoittaa lausuntoja ja kannanottoja (esim. kunnan strategiat, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, koulu- ja palveluverkkoselvitykset, hyvinvointisuunnitelmat, kunta- tai koulukohtaiset opetussuunnitelmat)
- laatii kuntalaisaloitteita
- valittaa päätöksistä (oikaisupyyntö, kunnallisvalitus, hallintokantelu)
- organisoii mielenilmauksen tai koululakon

Vaikuttaminen on viestintää, jonka tarkoituksena on korjata, vahvistaa tai muuttaa toisten asenteita. (Miller 1980)

Perustele kantasi

Vaikuttamisessa on tärkeää osata argumentoida oman mielipiteen puolesta. Asiavaikuttamisessa vedotaan lainsäädäntöön (esim. varhaiskasvatustaki, perusopetuslaki, lapsen oikeuksien sopimus, kuntalaki), suosituksiin, erilaisiin ohjelmiin (esim. hallitusohjelma, lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma, toimenpideohjelmat), selvityksiin, tutkimuksiin sekä kunnan omiin ohjelmiin, strategioihin ja linjauksiin.

Vanhempainyhdistys voi vedota myös opetussuunnitelmaan, kouluterveyskyselyihin, yhteiskunnallisiin arvoihin, perinteisiin, lapsen etuun, asiantuntijalausuntoihin, omaan asiantuntemukseen, havaintoihin, äänestäjien tahtoon sekä yleiseen mielipiteeseen.

Asenteisiin ja mielipiteisiin vaikuttaessa argumentit voivat perustua esimerkiksi kuuntelijoiden tarpeisiin, tahtoon, toiveisiin, arvoihin, uskomuksiin tai hyötyyn. Ne voivat perustua myös yleiseen mielipiteeseen, auktoriteetteihin, kuuluisiin henkilöihin tai puhujan asiantuntemukseen ja luotettavuuteen.

On tärkeää ottaa selvää myös kuulijoiden mielipiteistä. Näin vältetään suurilta yllätyksiltä, ja ymmärretään millaiset perustelut heihin vetoavat.

- Älä liioittele tai valehtele.
- Miettikää yhdessä, missä asiassa haluatte olla ohittamaton asiantuntija.
- Tiivistäkää viestinne ydin helposti ymmärrettävään muotoon.
- Kaikkea ei tarvitse sanoa, olennainen riittää.

Vanhempien Barometrissa 2021 kerättiin peruskouluikäisten lasten ja nuorten vanhempien kokemuksia koronapandemian vaikutuksista lukuvuoden 2020–2021 opetusjärjestelyihin, kodin ja koulun yhteistyöhön ja vanhempien osallisuuteen kouluissa. Kyselyyn vastasi yli 26 000 vanhempaa.

ESIMERKKEJÄ VAIKUTTAMISKOHTEISTA

Säästöt

Säästöjen vaikutukset ovat näkyneet koteihin opettajien lomautuksina, sijaisten ja kouluavustajien puutteena, kasvavina opetusryhminä, kerhotoiminnan supistumisena sekä koulutilojen mitoitus- ja kunnossapitoasioissa. Vuoden 2015 Vanhempien Barometri -kyselyn mukaan kiristynyt kuntatalous ja koulusäästöt näkyivät koulun arjessa. Kolmannes kyselyyn vastanneista katsoi, että lapsen perusopetus on edellyttänyt myös vanhemmilta taloudellista osallistumista.

Sisäilmaongelmat

Koulu- tai päiväkotirakennuksen huonosta, terveydelle haitallisesta sisäilmasta aiheutuvat ongelmat ja oireet ovat moninaisia ja yksilöllisiä. Vanhemmat ovat usein ensimmäisiä, jotka huomaavat muutokset lapsen terveydentilassa. Vanhemmat ja vanhempainyhdistykset toimivat lasten edustajina koulujen ja päiväkotien sisäilmaongelmiin liittyvissä asioissa. Suositeltavaa on, että vanhempainyhdistyksen edustajat kutsutaankin mukaan päiväkodin, koulun ja kunnan sisäilmatyöryhmän jäseneksi.

Kun sisäilmasta oireilevan lapsen vanhemmat kohtaavat muita oireilevia lapsia ja heidän vanhempiaan, on asiaan vaikuttaminen helpompaa. Vanhempien sanoma on vahvempi, kun he yhteistuumin ovat yhteydessä päiväkodin tai koulun johtoon, kunnan tilakeskukseen ja sisäilmatyöryhmään. Oireilevien lasten vanhemmat aktivoituvat usein myös vanhempaintoimikunnan tai -yhdistyksen suuntaan ja voivat sieltä saada hyvää tukea ja vaikuttamisen alustan.

Lapsen koulupäivä on tänään!

Tutustu Vanhempainliiton [Ratkaistaan yhdessä -hankkeeseen](#).

Kouluverkkoselvitys

Kunnat ovat vastuussa opetuksen järjestämisestä ja kehittämisestä. Kouluverkkoselvityksessä kartoitetaan ja resursoidaan lakisääteiset opetuspalvelut ja tarkastellaan muutosvaihtoehtojen vaikutuksia.

Erityistä huomiota kouluverkkoselvityksessä tulee kiinnittää lapsivaikutusten arviointiin, opilas- ja väestöennusteisiin, kaavoitukseen ja rakentamisennusteisiin. Keskustelun taustalla ovat myös talous, opetuksen alueellinen jakautuminen, tasa-arvokysymykset ja koulumatkat. Kouluverkkoselvityksessä arvioidaan lisäksi koulukiinteistöjen kuntoa, turvallisuutta, ylläpitokustannuksia, tarkoituksenmukaisuutta ja tilakapasiteettia. Vanhempainyhdistys voi ottaa näihin asioihin kantaa kouluverkkoselvitystä laadittaessa. Vanhempainyhdistys voi myös arvioida opetuksen toteutumista; väistötilat, erityis- ja painotusluokat, opetusryhmät ja niiden koot, henkilöstö ja johtaminen.

Lue lisää:

Päätöksentekomenettely kouluverkon muutoksissa

(Kuntaliitto)

Mitä lakkautuksesta opimme?

(Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahean julkaisuja B:2, Turku 2011)

ESIMERKKI

Lomautusten vaikutukset

Vanhempainyhdistys laati selvityksen opettajien lomautusten vaikutuksista

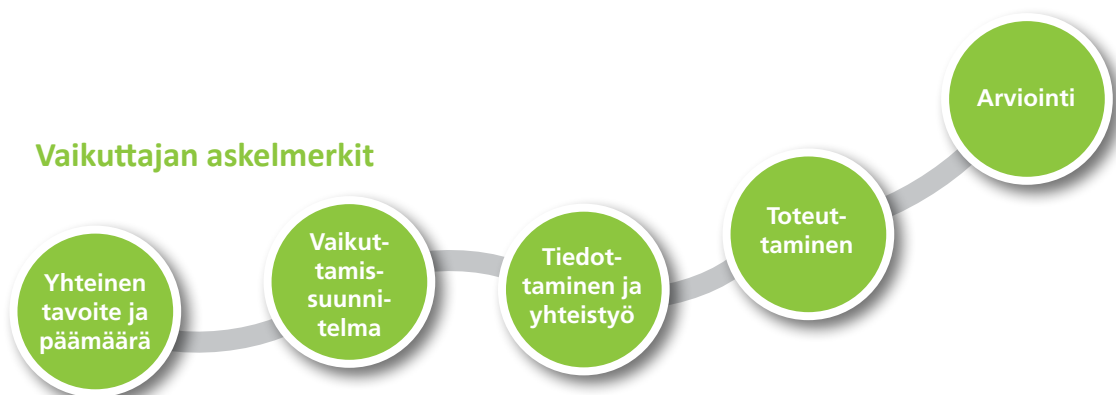
Vanhemmat laativat Kouvolassa kyselyn, jolla selvitettiin syksyllä 2013 toteutettujen opettajien lomautusten vaikutuksia lapsiin ja koulutyöhön vanhempien näkökulmasta. Valkealan kirkonkylän koulun vanhempainyhdistys ry:n ja MLL:n Etelä-Valkealan paikallisyhdistyksen selvityksessä ilmeni, että lomautukset aiheuttivat runsaasti harmia, pelkoa ja turvattomuutta. Koulutyön häiriintyminen viivästytti oppilaiden tuen saamista ja aiheutti eriarvoistumista.

Vanhempien vetoamus päättäjille:
Lapsen edun on oltava ensisijainen päätöksentekoon vaikuttava tekijä

Yhdistykset muistuttivat päättäjiä ja virkamiehiä siitä, että lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapset ja nuoret ovat oikeutettuja erityiseen suojeluun ja huolenpitoon kaikissa heihin liittyvissä kysymyksissä.

Lisäksi muistutettiin siitä, että opetussuunnitelman tiukentamisesta kärsivät eniten ne, jotka ovat jo nyt huonommassa asemassa ja joilla on heikko koulumenestys. Tuntien karsiminen vaikuttaa myös kouluviihtyvyyteen.

Vaikuttajan askelmerkit

VAIKUTTAMISSUUNNITELMA

Yhteinen tavoite ja päämäärä

Vanhempaintoiminnassa halutaan vaikuttaa usein päiväkodin, koulun tai kunnan toimintaan ja päätöksentekoon. Vaikuttamisen tarve nousee jäseniltä eli vanhemmilta, ja on yhteinen yhdistyksen tarkoituksen kanssa. Vaikuttamistyö käynnistyy, kun tavoite kirjataan ylös. Selkeästi muotoiltu päämäärä (tarvittaessa myös välitavoitteet) ja toivotut tulokset helpottavat suunnitelman toteutusta ja arviointia.

Suunnitelma

Onnistumisen avaimet ovat asiaan perehtymisessä ja yksityiskohtaisessa suunnitelmassa. Mitä isompi asia tai kokonaisuus, sitä isompi joukko ihmisiä tarvitaan muutoksen aikaansaamiseksi. Ota selvää mielipidejohtajista ja alan vaikuttajista. Selvitä kunnan päättäjien valtasuhteet ja johtavien viranhaltijoiden näkemykset. Muista myös omat jäsenet! Vaikuttaminen on tehokkainta, kun siihen on valjastettu koko jäsenistö.

Mihin vedotaan?

Toisiin vetoaa parhaiten asiavaikuttaminen ja kattavat perustelut, toisiin tunteisiin vetoaminen tai paljon nimiä keränneet adressit. Kannanotoissa ja vetoamuksissa kannattaa satsata perusteluihin ja pohtia mihin asioihin vedotaan. Esimerkiksi lainsäädäntö velvoittaa kuulemaan asukkaita kuntapäätöksissä. Vanhempainyhdistyksen tavoitteille voi löytyä tukea esimerkiksi puolueiden tai valtuustoryhmien kirjauksista, kunnan strategioista, hyvinvointisuunnitelmista tai muista kunnan tahtotilan ilmauksista. Budjettikäsittelyn yhteydessä toiminnan tarkoituksenmukaisuus, tehokkuus tai taloudelliset seikat voivat olla tehokkaita argumentteja.

Osallistaminen ja yhteistyö

Vaikuttaminen on tehokkainta, kun kaikilla yhteisöön kuuluvilla vanhemmilla on käsitys tavoitteesta ja mahdollisuudesta osallistua. Tehtävää riittää kiinnostuneille: tiedonhakua, mielipidekyselyiden tekemistä, vaihtoehtolaskelmien laatimista, lobbaamista, banderollien maalausta, yhteistyökumppaneiden rekrytointia. Listatkaa toimenpiteet, ja jakakaa tehtävät osallistujien osaamisen ja mieltymysten mukaan.

Verkostoitumalla muiden toimijoiden kanssa vanhempainyhdistys saa tärkeää tietoa ja voi tehdä asiaansa tunnetuksi erilaisille ihmisille ja tahoille. Rakentamalla kampanjaa paikkakunnalla toimivien muiden yhdistysten kanssa kampanjointiin saadaan myös enemmän resursseja ja osaamista käyttöön.

Vanhempainyhdistysten kannattaa myös pitää aktiivisesti yhteyttä ainakin koulun ja päiväkodin henkilökuntaan, oppilaskuntaan, nuorisovaltuustoon, kasvatus- ja opetustoimen esimiehiin ja johtaviin virkamiehiin, valtuustoryhmien puheenjohtajiin, lautakuntien jäseniin, alueyhdistyksiin ja muihin alueen vanhempainyhdistyksiin sekä Vanhempainliittoon.

Muista joukkoistamisen mahdollisuudet!

Pilko osallistumisvaihtoehdot pieniin osiin:

- 2 minuuttia- tykkää ja jaa julkaisumme
- 10 minuuttia- kommentoi postauksiamme
- 15 minuuttia- kirjoita uusi avaus/postaus
- 30 minuuttia- ota yhteyttä päättäjiin

Keinot, resurssit ja oikea ajoitus

Mitä laajempi asia, sitä useampia vaikuttamisen keinoja kannattaa käyttää ja arvioida. Pohdikaan ja priorisoi, mikä on tärkein tavoite ja mihin resurssit kannattaa käyttää? Millä toimenpiteillä saadaan eniten aikaan?

Ajoittakaa näkyvät vaikuttamistoimenpiteet ajankohtaan, jolloin asiaanne käsitellään. Tällöin myös uutisarvo ja yleisön mielenkiinto ovat korkeimmillaan. Liian myöhään laaditut mielipidekirjoitukset tai yhteydenotot menevät hukkaan. Vaikuttamistoiminta on sitä tehokkaampaa, mitä proaktiivisempaa se on. Valmistelutyöhön osallistuminen on tuloksellisempi tapa vaikuttaa, kuin valmiisiin päätöksiin tai päätösesityksiin reagoiminen.

Suunnitelmasta toteutukseen

Hyvä toimenpidesuunnitelma sisältää käytettävissä olevat, realistiset resurssit, selkeän aikataulun ja toimenpiteiden järjestyksen, toteuttajat ja nimetyt vastuhenkilöt sekä riittävästi väljyyttä luovuudelle ja uusille ideoille. Lisäksi on hyvä pohtia ja tarjota kampanjaan osallistuville suoria ja henkilökohtaisia vaikuttamismahdollisuuksia.

Kirjaa ainakin:

- toimenpiteet ja tehtävät
- vastuhenkilö, muut tekijät / tukijat
- aikataulu
- budjetti
- viestintäsuunnitelma

VIESTINTÄ

Oikea-aikainen, aktiivinen, avoin ja tosiasioihin perustuva viestintä on olennainen osa vaikuttamistyötä. Usein vaikuttaminen mielletään vaikeiden ja negatiivisten asioiden muuttamiseksi, mutta myös myönteisellä viestinnällä voidaan saada näkyvyyttä ja parannuksia aikaan. Parhaimmillaan vaikuttaminen on muutoksen tekemistä yhdessä, positiivisessa ja kehittävässä ilmapiirissä.

Ilman hyvin suunniteltua ja toteutettua viestintää ei tavoiteta kohderyhmää, jäseniä tai koota joukkoja vaikuttamistyön tueksi. Vaikuttamistyössä kannattaa hyödyntää henkilösuhteiden lisäksi laajasti eri viestintäkanavia, kuten mediakontakteja, tiedotteita, jäsen- ja uutiskirjeitä, sosiaalisen median kanavia tai esimerkiksi virallisia kuulemis- ja lausuntomenettelyitä. Kun teemaan sopii, kampanjaa voidaan värittää luovilla ratkaisuilla esimerkiksi taiteen, musiikin tai huumorin keinoin.

Toista. Yhdellä kerralla viesti ei vielä tavoita laajaa kuulijakuntaa. Muistuta kohderyhmäsi tärkeästä asiasta säännöllisin väliajoin. Viestin tehoa ja näytävyyttä voit lisätä visuaalisilla elementeillä, kuten laadukkaalla kuvituksella, omalla sloganilla, #-tunnuksella tai logolla.

Viestintäsuunnitelman avainkysymykset: mitä, kenelle, miksi, miten?

- Määrittele ydinviesti- mitä haluatte sanoa?
- Määrittele kohderyhmä(t)- kenelle haluatte viestinne osoittaa?
- Perustele- miksi esittämänne toimenpide tai muutos on tärkeä, mitä haluatte saada aikaan?
- Pohdi, millä tavoin ja missä kanavissa tavoitat kohderyhmäsi parhaiten?

Työnjako, sisäinen viestintä ja media

Sopikaa tiimissä yhteisesti, kuka on ensisijaisesti vastuussa viestinnän toteutumisesta, ja millä tavoin kaikki ryhmän jäsenet voivat osallistua ja seurata tapahtumia. Jakakaa vastuuta rohkeasti useammille, ja kannustakaa jäsenistöä jakamaan kampanjaviestiä omissa kanavissaan. Muistakaa pitää kampanjaan osallistuvat tiimin jäsenet jatkuvasti ajan tasalla ja tietoisina, mitä kampanjassa tapahtuu. Muistakaa myös vuoropuhelu kampanjaa seuraavien kanssa. Valmistautukaa vastaamaan yleisön kysymyksiin ja kommentteihin. Hyödyntäkää asiastanne kiinnostuneiden aktiivisuus.

Älkää unohtako paikallista mediaa! Pitäkää toimitus ajan tasalla vaikuttamistavoitteistanne, tarjotkaa medialle tiedotteita, haastattelua ja valmiita uutisvinkkejä kampanjastanne. Muistakaa viestinnästä vastaavan yhteystiedot, jotta toimituksessa tiedetään keneltä lisätietoja voi kysyä. Varmistakaa myös, että mediavastuussa olevat henkilöt ovat tavoitettavissa. Ennen uutisen julkaisua haastatellulla on oikeus tarkistaa medialle antamansa lausunto. Tarkastusoikeus koskee vain haastateltavan omia sanomisia. Toimitus vetoaa yleensä kiireeseen, joten tarkistumahdollisuus kannattaa varmistaa jo ennen lausunnon antamista.

**Innosta ja innostu viestinnästä.
Se on parhaimmillaan
palkitsevaa yhdessä tekemistä!**

Rakentavaa dialogia

Viestikää tavoitteistanne avoimesti ja rohkeasti ja kertokaa, että edustatte vanhempia ja vanhempainyhdistystä. Olkaa läpinäkyviä edistämienne asioiden suhteen. Keskustelkaa kaikkien osapuolten kanssa samoilla tavoitteilla.

On osattava myös keskustella rakentavasti kaikkien kanssa. Dialogin avulla opitaan ymmärtämään eri näkökulmia ja vahvistetaan tasavertaista kohtaamista osana valmistelua tai päätöksentekoa. Käyttäkää dialogia, kun on tarve ymmärtää paremmin esimerkiksi käsittelyssä olevaa aihetta tai toimintakenttää. Dialogi ei kuitenkaan sovi kaikkiin tilanteisiin, eikä sitä kannata sekoittaa neuvotteluun tai päätöksentekotilanteeseen.

Lue lisää [Erätauko](#)-dialogista verkossa.

ARVIOINTI

Ei kannata lannistua, vaikka vaikuttamistyö ei heti tuottaisi toivottua tulosta. Joskus tulokset näkyvät vasta pitkän ajan kuluttua. Vaikka yksittäisen asian päätös ei olisikaan toivotunlainen, voi vaikuttamistyön myötä syntyä uudenlaisia toimintatapoja, verkostoja, yhteishenkeä tai muita positiivisia ja hyödyllisiä vaikutuksia. Kampanjointi voi vaikuttaa esimerkiksi myönteisesti siihen, miten vastaavia asioita jatkossa käsitellään.

Vaikuttamistyö jatkuu myös päätöksenteon jälkeen päätösten vaikutusten ja oman toiminnan arvioinnilla. Arviointi ja palautekeskustelut auttavat yhdistystä kehittymään vaikuttajana, ja voivat tarjota päätöksentekijöille arvokasta tietoa tuleviin hankkeisiin. Arvioinnin myötä vanhempainyhdistyksen kannattaa pyrkiä vahvistamaan positiivisia ja pienentämään kielteisiä vaikutuksia. Myös organisaatioiden ja kunnan kuulemis- ja osallistumismenetelmiä voi arvioida ja antaa palautetta niiden kehittämiseksi.

Onnistunut vaikuttamistoiminta

- On suunnitelmallista ja pitkäjänteistä työtä haluttujen asioiden edistämiseksi.
- Sitouttaa toimijoita ja vahvistaa vanhempainyhdistyksen toimintaa, mikäli vaikuttamistyön tavoite on yhteisesti ja selkeästi määritelty.
- Edellyttää jatkuvaa yhteydenpitoa päiväkotiin, kouluun, virkamiehiin, päättäjiin ja vaikuttamistyöhön osallistuviin.
- Lisää yhteistyötä, yhteisöllisyyttä ja vahvistaa jäsenidentiteettiä.
- On tehokasta kasvokkain. Vaikuttaa voi myös epävirallisten tapaa- misten, keskustelujen ja arkikoh- taamisten yhteydessä.

Esimerkkejä paikallisen vaikuttamisen poluista

Vaihe	Mihin vaikutetaan?	Miten vaikutetaan?
I Asia ei ole valmistelussa	Viranhaltija, yhdistyksen jäsenet ja muut vanhemmat	Tutustu aiheeseen ja siitä tehtyihin tutkimuksiin sekä esimerkkeihin. Tee esityksiä ja aloitteita asian ottamiseksi käsitteelyyn. Tuo esiin perusteluita asian tärkeydestä. Tiedota yhdistyksen tavoitteista.
II Asiaa valmistellaan	Johtavat viranhaltijat, mielipidevaikuttajat, puheenjohtajisto, valtuustoryhmien puheenjohtajat	Osallistu valmisteluun tarjoamalla kokemusperäistä tietoa ja apua asukkaiden kuulemisessa. Tuo esiin vanhempainyhdistyksen ydinviesti ja lasten sekä vanhempien näkemyksiä; vaadi ennakoarviointia eri ratkaisuvaihtoehtojen vaikutuksista. Tutustu viranhaltijoihin ja selvitä heidän mielipiteitään esimerkiksi pidettyjen seminaarien pohjalta.
III Esitys, lausunto	Valmisteleva ja esittelevä viranhaltija, lautakunta, koulun johtokunta tai muu päättävä elin, heidän taustaorganisaationsa	Käy aktiivista vuoropuhelua viranhaltijoiden ja lautakunnan jäsenten kanssa esityksen perusteluista ja vaihtoehtoista. Laadi vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja laskelmia. Nosta esiin lisäselvitystä vaativia kohtia tai ristiriitoja. Tuo esiin päätöksen vaikutuksia. Verkostoidu muiden asiasta kiinnostuneiden ja päätöksen vaikutuspiirissä olevien kanssa. Laadi kannanottoja ja vetoomuksia. Tiedota vanhempainyhdistyksen näkemyksistä.
IV Lopullinen päätös	Hallitus, valtuustoryhmät ja valtuutetut	Pidä asia tuoreena ja julkisessa keskustelussa. Tapaa päättäjiä. Vetoa aiempiin päätöksiin, linjauksiin, selvityksiin ja tutkimuksiin. Nosta esiin asukkaiden mielipiteitä ja vetoomuksia.

KOULULAKKO

Jos vaikuttamistyö ei tuota tulosta ja vanhemmat haluavat vauhdittaa asioiden etenemistä, saatetaan päätyä ilmaisemaan mieltä koululakon avulla. Koululakkoja on käytetty erityisesti sisäilmaongelmia koskevien asioiden eteenpäin viemisessä.

Koululakko on vakava asia ja perustuu tarkkaan harkintaan. Toisinaan pelkkä lakon uhka voi edistää päätöksenteon avoimuutta ja ripeyttä.

Koululakko on mielenilmaus, ei työmarkkinatoimenpide. Koululakon voi toteuttaa siten, kun vanhemmat parhaaksi katsovat. Lakosta on hyvä viestiä ajoissa, mutta mielenilmauksena toteutettavaa koululakkoa eivät koske esimerkiksi velvoitteet antaa lakkovaroitus tai määritellä lakkorajoja.

Suomessa on oppivelvollisuus, ei koulupakkoa

Suomessa asuvat lapset ovat oppivelvollisia, mutta koulupakkoa maassamme ei ole. Oppilaan huoltajalla on lakisääteinen velvollisuus valvoa, että oppivelvollisuus tulee suoritettua (Perusopetuslaki 26§). Tämän perusteella vanhemmilla on mahdollisuus ottaa lapset tilapäisesti pois koulusta esimerkiksi koululakon ajaksi. Samalla vanhemman on kuitenkin huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus toteutuu.

Käytännössä oppivelvollisuuden toteutumisesta huolehtiminen tarkoittaa lakon ajalle suunniteltujen koulutehtävien tekemistä. Yhdessä koulun, opettajan ja vanhempien kesken kannattaa sopia, miten saadaan ja välitetään tietoa opiskeltavista aiheista ja kotitehtävistä. Lakon ajaksi jokaiselle luokalle kannattaa nimetä yhdysvanhempi, joka viestii vanhemmille lakon aikaisista asioista. Koululakkojen aikana opettajat saattavat myös oma-aloitteisesti antaa vanhemmille tietoa opetettavista asioista ja läksyistä.

Mikäli huoltaja laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden täyttymistä, hänet voidaan ääritapauksessa tuomita sakkoon lapsensa oppivelvollisuuden laiminlyönnistä (Perusopetuslaki 45 §).

Vanhempainliitto tukee jäsenyhdistyksiään koululakoissa. Lakkoa valmisteltaessa on hyvä olla Liittoon yhteydessä, jotta yhdistys saa ajankohtaiset tiedot ja tarvittavan tuen työlleen.

LAKKOLAISEN MUISTILISTA

Mikä on tavoitteesi?

Koululakon käynnistäminen sisältää vakavan viestin vanhemmilta. Päätöksentekijöiden, tiedotusvälineiden ja kunnan asukkaiden kysymys asiaan liittyen on: miksi? Lakolla on oltava selkeä ja yksiselitteinen tavoite, joka kerrotaan avoimesti lakosta viestittäessä. Miettikää, mihin lakolla halutaan vaikuttaa. Esittäkää myös omia ehdotuksianne siitä, kuinka ongelma voitaisiin mielestänne ratkaista.

Huolehdi, että enemmistö vanhemmista on mukana!

Vanhempaintoimijoiden on tärkeää varmistaa, että lakon tavoite vastaa vanhempien yleistä käsitystä asiasta. Lakkoon ei tule lähteä, mikäli ei pystytä varmistamaan ja osoittamaan, että enemmistö päiväkodin, koulun tai kunnan vanhemmista tukee lakkoa ja sen tavoitteita. Konkreettisesti tämä näkyy siinä luvussa oppilaita, jotka eivät osallistua opetukseen lakon aikana.

Tee yhteistyötä opettajien ja viranomaisten kanssa

Kaikessa vanhempaintoiminnassa yhteistyö koulun ja päiväkodin kanssa on ensisijaisen tärkeää. Vaikka koululakko onkin vanhempien oma-aloitteinen toimenpide, asiasta on syytä kertoa etukäteen vähintään koulun rehtorille ja kunnan sivistystoimeen. Esimerkiksi sisäilmaan liittyvissä lakoissa vanhemmat saavat helposti myönteistä, vaikkakin epävirallista kannustusta opettajilta. Vaikka opettajat eivät voisikaan antaa virallista tukea koululakolle, arjen ymmärrystä useimmiten löytyy, onhan kyseessä myös heidän työpaikkansa.

Valtion aluehallintoviranomaiset ovat tärkeä toimija lasten perusoikeuksien edistäjinä. Aluehallintovirasto (AVI) ohjaa ja valvoo kunnan viranomaisia. Yhteydenpito valtion aluehallintoon on ensiarvoista, sillä se vastaa muun muassa lasten perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumisen sekä terveellisen ja turvallisen elinympäristön edistämisestä.

Tiedota ja viesti

Koululakolla luodaan aina julkista painetta. Toisaalta lakko koskettaa paitsi lapsia, myös suoraan ja välillisesti suurta joukkoa koulun vanhempia. Siksi lakkoa harkittaessa tiedottaminen sekä sisäisesti (päiväkodin tai koulun vanhemmat ja henkilökunta) että ulkoisesti (media) on syytä suunnitella huolella.

Vältä tunneperäistä viestintää ja varmista, että viestisi perustuu oikeaan tietoon. Vanhempainyhdistyksen omat verkkosivut tai sosiaalisen median kanavat toimivat nopeana ja avoimena tiedotuskanavana kaikille kiinnostuneille. Vanhempainyhdistyksessä kannattaa päättää etukäteen, kuka tai ketkä vastaavat sisäisestä ja ulkoisesta tiedottamisesta ja vastaavat aiheita koskeviin tiedusteluihin. Kannattaa myös pohtia, kuka ja millä tavalla osallistutaan sosiaalisessa mediassa käyntiin keskusteluihin.

Koulun vanhemmille voi olla tarpeen järjestää lakon aikana info- ja keskustelutilaisuus, johon on kutsuttu kunnan päätöksentekijöitä ja virkamiehistöä vastaamaan vanhempien esittämiin lakkovaatimuksiin.

Kertokaa lakosta lapsille

Meillä vanhemmilla on suuri vastuu rakentaa lapsillemme myönteinen suhde kouluun ja oppimiseen. Tätä myös vanhempaintoiminta edistää. Kun järjestämme koululakon on tärkeää kertoa lapselle, mistä on kyse ja miksi lakko järjestetään. Oleellista on kertoa, että me vanhemmat välitämme lapsistamme ja heidän opettajistaan sekä kaikista koulun aikuisista (koko henkilökunta). Siksi toimimme poikkeuksellisesti näin. Toimimme, koska koulu, oppiminen ja lastemme hyvä elämä on tärkeintä. Vanhempien pitää välttää puhumasta tavalla, joka voi herättää lapsessa pelkoa tai hämmennystä omaa kouluarkea kohtaan.

Miten lakko päättyy?

Koululakkojen kestot vaihtelevat. Joku järjestää päivän mittaisen lakon, toiset päätyvät jopa viikkoon. Oli kesto mikä tahansa, on tärkeää miettiä jo etukäteen, mitä tapahtuu koululakon jälkeen. Miten arvioidaan saavutettuja tuloksia, miten lakon päättymisestä ja sen tuloksista viestitään? Jos vanhempien viesti kuullaan, ja aitoja lupauksia tai tuloksia syntyy, vanhempainyhdistyksen kiitokset kunnan päättäjille ja vastuunkantajille ovat paikallaan.

LASTEN KUULEMINEN

Lapsilla on oikeus ilmaista mielipiteensä ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Lasten näkemykset tulee ottaa huomioon päätöksenteossa. Lasten kokemusmaailman ymmärtäminen ja lasten ottaminen mukaan toimintaan onnistuu lasta ja nuorta kuuntelemalla.

Vanhempainyhdistyksessä kuuleminen on yhteistyötä oppilaskunnan kanssa, lasten mielipiteiden kartoittamista sekä lasten ja nuorten osallistamista toiminnan suunnitteluun. Lapsia voidaan kuulla esimerkiksi koulunkäyntiin ja kouluympäristöön, harrastuksiin tai muihin lapsen omaan elämään ja arkeen liittyvissä asioissa. Mitä monipuolisempia, erityisesti lapsille suunnattuja vaikuttamisen kanavia on tarjolla, sitä useampi lapsi löytää itselleen sopivan tavan osallistua, toimia ja vaikuttaa.

Valtion ja kunnan päätöksissä kuuleminen on osa hyvää hallintoa. Lapsinäkökulman esiin tuominen päätöstä valmisteltaessa lisää lapsen oikeuksien toteutumista, osallisuutta sekä moniarvoista ja avointa päätöksentekoa. Myös toteutuksessa ja seurannassa tulee kuulla lapsia. Kuuleminen on osa lapsivaikutusten arviointia.

Tutustu YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommenttiin artikkelissa 12.

Lasten kuulemisen menetelmiä

- Symbolikortit (kuten Kesy-Keskustelu symbolein), piirtäminen, valokuvaaminen
- Digitaaliset kyselyt
- Haastattelut
- Palautteen kerääminen (Palaute- ja aloitelaatikot)
- Kohdennetut tilaisuudet ja työpajat
- Draama, nukketeatteri

Lapsivaikutusten arviointi

Jo päätösten valmisteluvaiheessa tulee arvioida, mitä vaikutuksia ehdotettavilla päätösvaihtoehtoilla on lasten hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen. Tätä kutsutaan lapsivaikutusten arvioinniksi.

Lapsivaikutusten arviointi on virkamiesten ja päättäjien työkalu lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä. Arvioinnin pohjana on valmistelijan sekä muiden asiantuntijoiden osaaminen ja asiansaisten kuuleminen.

Vanhempainyhdistykset ja kuntakohtaiset vanhempainyhdistykset voivat vaatia kunnilta lapsivaikutusten arviointia esimerkiksi lapsi- ja perhepalveluita koskevissa säästösunnitelmissa sekä kouluverkko-, päiväkotij- ja nuorisoasioissa. Valtakunnallisesti esimerkiksi Suomen Vanhempainliitto ja muut lapsi- ja perhejärjestöt vaativat lapsivaikutusten arviointia mukaan kaikkeen lainvalmisteluun ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

Lapsivaikutusten arvioinnissa

- arvioidaan etukäteen vaikutuksia lapsen oikeuksien toteutumiseen
- tuodaan esiin vaikutukset ja niiden ketjuuntuminen
- mahdollistetaan vaihtoehtojen vertailu ja päätösten priorisointi
- tehdään päätöksenteosta avoimempaa ja osallistavampaa
- mahdollistetaan tietoon perustuva päätöksenteko
- voidaan arvioida myös prosessia ja päätöksen jälkeistä vaikuttavuutta
- Miten ratkaisu vaikuttaa erilaisiin lapsiryhmiin?
- Miten ja keitä lapsia kuultiin valmistelussa?
- Mitkä ovat lasten näkemykset asiasta?
- Mikä päätösvaihtoehtoista on valmistelijan näkemyksen mukaan lapsen/lasten edun kannalta kokonaisuutena paras?

Lasten kuuleminen perustuu lainsäädäntöön

- Lapsivaikutusten arviointi vastaa kysymyksiin**
- Miten lapsen ensisijainen etu toteutuu ratkaisussa?
 - Miten ratkaisu vaikuttaa lasten hyvinvointiin?
 - Miten ratkaisu vaikuttaa lasten oikeuksien toteutumiseen?
 - Lapsen oikeuksien sopimus (12. artikla)
 - Perustuslaki (6 §)
 - Nuorisolaki (8 §)
 - Kuntalaki (26-29 §)
 - Hallintolaki (41 §)

VANHEMMAT LAPSIA KUULEMASSA

On tärkeää ottaa tiedossa olevat muutokset puheeksi lasten kanssa. Lapsille on hyvä kertoa, miksi muutos tehdään ja mitä se lapsen näkökulmasta käytännössä tarkoittaa. Ennakoimalla ja ottamalla lapset mukaan keskusteluun voidaan välttyä turhilta huolenaiheilta ja huhupuheiden aiheuttamilta peloilta.

ESIMERKKI

Kuntatason yhdistys toi lasten ja perheiden mielipiteet kouluverkkoselvitykseen

Lohjan koulujen vanhemmat tarttuivat härkää sarvista ja osallistuivat aktiivisesti kunnan käynnistämän kouluverkko-uudistuksen valmisteluun selvittämällä vanhempien ja lasten näkemyksiä. Lapset olivat iloisia siitä, kun heitä kuultiin ja he saivat vaikuttaa päätöksentekoon.

Vastausten mukaan lapsille koulussa oli tärkeintä kaverit, kiva opettaja, hyvä välituntialue, turvallisuus sekä oppimisympäristö, jossa ei kiusata.

Kysely vanhemmille, osallisuuspaja lapsille

Alueyhdistys, kaupunki ja vaikuttajajärjestö laativat yhteistyössä kyselyn, jolla selvitettiin suunniteltujen koululakkautusten vaikutuksia perheiden näkökulmasta. Asiantuntijoina kyselyn laatimisessa olivat Vanhempainliiton ja Suomen Unicefin sekä lohjalaisten vanhempainyhdistysten edustajat. Kyselyn tulokset toimitettiin virkamiehille ja kaupunginvaltuuston jäsenille. Valtuustosalissa järjestettyyn osallisuustyöpajaan kutsuttiin kaksi lasta kustakin koulusta.

Lapset pohtivat kysymyksiä:

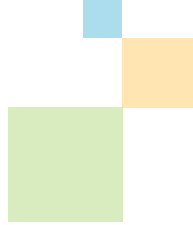
- Mikä on parasta omassa koulussa?
- Miltä tuntuisi vaihtaa koulua?
- Miltä tuntuisi, jos omaan kouluun tulisi uusia oppilaita?
- Mikä voisi helpottaa omaa koulun vaihtoa?

Lapset arvostivat omia koulujaan ja pitivät niitä hyvinä. Tärkeitä koulussa olivat kaverit, hyvät opettajat ja toimivat välituntialueet. Lapset nostivat esiin myös koulumatkan, hyvän sisäilman ja toimivat tilat. Lapset näkivät, että koulumuutos voisi tuurista riippuen sujua joko hyvin tai huonosti. Lapset halusivat tietää etukäteen, millainen uusi koulu on, millaisia oppilaita, millainen opettaja ja millaisia sääntöjä siellä on.

Tiedon puute lisäsi lasten huolta tulevasta. Joku lapsista mietti myös syitä lakkautuksille. Lapset näkivät muutoksessa myös mahdollisuuksia; uusia kavereita, parempia tiloja ja harrastusmahdollisuuksia. Tärkeätä oli myös se, että vanhat kaverit seuraavat myös uuteen kouluun. Omalle luokalle haluttiin ainakin muutama kaveri vanhasta luokasta.

Kirjallisuutta

Vaikuttamisopas yhdistyksille – Avuksi puheenjohtajille,
hallituksen jäsenille ja viestinnästä vastaaville.
Keski-Uudenmaan yhdistysverkosto 2017.

Vallakas – kuntalaisen vaikuttamisopas.
Jukka-Pekka Rantakokko, Tuuli Lehtinen, Ilona Lundström ja Mikko Kenni.
Suomen Kuntaliitto 2009.

Vastavirtaan ja valtavirtaan- avauksia kyläkoulukeskusteluun.
Sami Tantarimäki, Sirkka Komulainen, Manu Rantanen ja Elli Heikkilä.
Siirtolaisuusinstituutti 2014.

Viestintää kaikille: Saavutettavan viestinnän opas kulttuuritoimijoille.
Outi Salo.
Kulttuuria kaikille 2013.

Yhdistysten pieni viestintäopas.
Jonna Ekroos ja Marleena Laakso.
*JAKE – Järjestö- ja kansalaistoiminnan
kehittämishanke 2015.*

Suomen Vanhempainliitto
www.vanhempainliitto.fi
@kotijakoulu

